

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: Santander Bank SA o. Świebodzin 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 68 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 11 lipca 2022 r.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska
Warszawa
bartosz.barczyk@mos.gov.pl
departament.prawny@klimat.gov.pl

W związku z konsultacjami społecznymi projektu rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej, przedstawiam następujące uwagi i wnioski:

1. W §2 ust 1 pkt. 1, nie jest jasne, co oznacza określenie „*faza rozwojowa drzewostanu*”. W ekologii pojęcie to oznacza fazę naturalnego cyklu rozwojowego drzewostanów, np. faza terminalna to faza w której w drzewostanie są licznie obecne drzewa w wieku bliskim fizjologicznej starości, maleje żywotność drzew, niektóre drzewa zaczynają zamierać; nasilają się naturalne procesy wykształcania się mikrosiedlisk nadrzewnych oraz zamierania drzew. Jednak, w polskich Lasach Państwowych pojęciu temu nadano zupełnie inne znaczenie, określając że faza terminalna to „*pozostałe drzewostany kwalifikujące się do cięć odnowieniowych, w tym drzewostany zaliczone do KO, KDO lub BP*” (Instrukcja Urządzenia Lasu zatwierdzona Zarządzeniem nr 55 DGLP z 21.11.2011; §32 ust 9 pkt 3). Bez dookreślenia znaczenia pojęcia, istnieje ryzyko, że adresaci rozporządzenia przyjmą znaczenie wg DGLP LP co zupełnie zmieniałoby konsekwencje przepisu.
2. § 2 ust 1 pkt. 2 nie powinien być ograniczony do „*gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i chronionych gatunków ptaków*”, ale powinien – zgodnie z delegacją ustawową - dotyczyć wszystkich gatunków wymagających ochrony w ramach gospodarki leśnej. Pojęcie to obejmuje na pewno wszystkie gatunki objęte krajową ochroną gatunkową, ale w związku z art. 7 ust 1 pkt 2a ustawy o lasach należałoby je interpretować w sposób obejmujący także gatunki ginące i zagrożone (np. ujęte na krajowych i regionalnych czerwonych listach), gdyż potrzeba ich ochrony w ramach gospodarki leśnej wynika z określonego w art. 7 ust 1 pkt 2a ustawy o lasach celu gospodarki leśnej.
3. Podstawowym elementem ochrony „*gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i chronionych gatunków ptaków*” powinna być – przeprowadzana na etapie planowania

gospodarki leśnej – inwentaryzacja terenowa ich stanowisk na całym obszarze lasu (a nie tylko wizja terenowa w miejscach, skąd gatunki były podawane). Nadmieniam tu, że w wyroku C-441/17 TSUE orzekł m. in., że „nie można uznać, że ocena [oddziaływania planu urządzenia lasu na obszar Natura 2000] jest „odpowiednia” w rozumieniu art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej, jeżeli brak jest aktualnych danych dotyczących siedlisk i gatunków chronionych”.

4. Wizja terenowa, aby była skuteczna, musi być przeprowadzona w terminie fenologicznym umożliwiającym wykrycie gatunków. Wymóg jej przeprowadzenia „w terminie nie wcześniejszym niż dwa tygodnie przed przystąpieniem do tych działań” oznacza, że ustawodawca zakłada np. przeprowadzanie wizji terenowej w zakresie gniazdowania chronionych gatunków ptaków w okresie zimowym. Proponujemy zmianę na „w terminie fenologicznym umożliwiającym wykrycie odpowiednich gatunków, w ciągu roku przed rozpoczęciem prac”.
5. W przypadku niektórych gatunków, np. chrząszczy podkorowych, wizja terenowa prowadząca do ich stwierdzenia niszczy mikrosiedliska tych gatunków. Ochrona powinna polegać raczej na ochronie mikrosiedlisk sprzyjających występowaniu gatunku (np. drzewa o określonych cechach, w tym zamierające i martwe, bez wymogu potwierdzenia wizją terenową obecności gatunku na każdym z nich).
6. Posiadanie „co najmniej tytułu zawodowego licencjata, inżyniera albo równorzędnego potwierdzającego wykształcenie wyższe z zakresu nauk leśnych lub nauk biologicznych lub posiadanie minimum 2 letniego doświadczenia w zawodzie leśnika” w żadnym razie nie gwarantuje umiejętności zauważenia i rozpoznania gatunków, o których mowa w przepisie.
7. Nawet najlepiej wykonana wizja terenowa nie gwarantuje pełnej wykrywalności gatunków chronionych. Stanowiska, na których gatunek notowano względnie niedawno (także jeśli obserwowali go osoby trzecie) i zachowało się siedlisko gatunku, muszą być traktowane jako pełnoprawne, aktualne stanowiska gatunku i odpowiednio chronione. Nie można określać stanowisk, na których akurat podczas wizji nie zaobserwowano gatunku, jako tylko stanowisk „potencjalnych”. Stanowiska potencjalne to takie, na których podejrzewamy obecność gatunku na podstawie sprzyjających mu cech siedliska i ogólnej wiedzy o występowaniu gatunku w większym kompleksie leśnym.
8. Zgodnie z dyrektywą ptasia, gniazda ptasie podlegają ochronie, niezależnie od wielkości. Nie wszystkie gniazda mniejsze niż 25 cm średnicy są jednoroczne. Ograniczenie ochrony drzew z gniazdami do gniazd > 25 cm nie jest zgodne z dyrektywą.
9. Posiadanie „danych zebranych w trakcie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029), w tym prognozy oddziaływania na środowisko” nie może być podstawą do odstępowania od wizji terenowej, gdyż:
  - a) Od chwili opracowania prognozy mogły zaistnieć zmiany. Odstąpienie od wykonania prognozy pozwalałoby pominąć wiedzę uzyskaną między wykonaniem strategicznej oceny obowiązującego PUL, a rozpoczęciem działań, a to niekiedy może być nawet okres 12 lat;
  - b) Nie ma żadnej gwarancji, były, nawet w chwili jej sporządzenia, są kompletne i dobrej jakości. Co jeśli została wykonana strategiczna ocena PUL, ale wcale nie dokonano w niej prawidłowo przeglądu dostępnych danych? Znane są przypadki zatwierdzania planów urządzenia lasu wbrew negatywnym opiniom RDOŚ co do jakości prognozy.

10. Aby rozporządzenie spełniało delegację ustawową i wymogi dyrektywy siedliskowej, musiałoby zapewnić także rozpoznanie „miejsc rozrodu i odpoczynku” gatunków chronionych i zapewniać ich ochronę, przed niszczeniem i uszkodzaniem, także nieumyślnym. Tego elementu brak, także w §3. „Miejsca rozrodu i odpoczynku” w żadnym razie nie mogą być ograniczone tylko do „zasiedlonych stanowisk rozrodczych, które zostały oznakowane podczas wizji terenowej” (zwłaszcza gdy wizji dokonano poza sezonem rozrodu). Proszę zwrócić uwagę na doprecyzowania pojęć „terenu rozrodu”, „niszczenia” i „uszkodzania”, dokonane przez TSUE w wyroku C-357/20, oraz wcześniejszą interpretację w wyroku C-383/09. W szczególności, dyrektywy wymagają, by miejsca rozrodu chronić przed niszczeniem nie tylko w okresie rozrodu (nie tylko wtedy, gdy są „zasiedlone”), ale ciągle. Zgodność z art. 12 ust 1d dyrektywy siedliskowej wymaga takich środków, które skutecznie powstrzymywałyby procesy pogarszania stanu lub niszczenia [szeroko rozumianych] terenów rozrodu lub odpoczynku gatunku z zał. IV, a nie tylko środków ochrony punktowo rozumianych miejsc, w których gatunek w danej chwili rozradza się lub odpoczywa.

Wydaje się, że zgodnie z zasadą przezorności, ochrona „gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i chronionych gatunków ptaków” w ramach gospodarki leśnej (ale także ochrona innych gatunków jej wymagających) powinna obejmować rozpoznanie cech siedlisk gatunków (próbę predykcji występowania gatunku na podstawie cech siedliskowych i mikrosiedliskowych, w tym cech drzewostanu) i następnie zachowanie najbardziej prawdopodobnych siedlisk gatunku (tj. miejsc o najwyższym współczynniku predykcji gatunku).

11. Zestaw środków ujętych w §4 jest niewystarczający do ochrony różnorodności gatunkowej podczas prowadzenia gospodarki leśnej, w tym niewystarczający do „zapewnienia ochrony gatunków określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 48 i art. 49 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w szczególności wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG, oraz gatunków ptaków objętych ochroną”. W szczególności:

- a) zasoby martwego drewna na średnim poziomie około 3–5 martwych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni leśnej nie są, zgodnie ze współczesną wiedzą naukową, wystarczające do utrzymania różnorodności biologicznej lasu, a już w żadnym razie nie są zgodne z potrzebami ekologicznymi chrząszczy ksylobiontycznych ujętych w zał. IV dyrektywy siedliskowej. Należałoby zapisać co najmniej „Należy dążyć do osiągnięcia średniego poziomu ok. 3-5 martwych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni leśnej, lub do wartości odpowiednio wyższych jeżeli wynika to z danych o potrzebach siedliskowych gatunków chronionych lub z wymogów osiągnięcia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych”. Bez poprawienia tego elementu, zapis prowadziłby do naruszenia art. 12 ust. 1d HD, przynajmniej w świetle interpretacji z wyroku C-383/09;
- b) Strefa buforowa od linii brzegu naturalnych cieków i zbiorników wodnych powinna rozciągać się co najmniej na 30m, a nie tylko na 10m; w strefie tej należy pozostawiać nie tylko „zwalone pnie drzew, podszyt, duże kamienie”, ale także drzewa. W strefie tej nie należałoby stosować także rębni częściowych oraz cięć zupełnych, gniazdowych w ramach rębni stopniowej; tj. w strefie takiej można ewentualnie zastosować cięcia przerębne, ale nie inne rodzaje cięć.
- c) W strefach buforowych przy wodach i mokradłach często najlepszym rozwiązaniem jest pozostawianie ich bez użytkowania ani innej ingerencji, pkt 6 proponujemy nadać brzmienie „zaleca się pozostawianie stref buforowych lub ich tworzenie, w szczególności przez pozostawienie do kształtowania przez naturalne procesy, a w razie potrzeby przez sadzenie krzewów w razie ich braku oraz pielęgnowanie lasu”;
- d) Po pkt 10 proponujemy dodać pkt 10a „mokradła śródleśne, w tym bagna, na których stwierdzono stanowiska gatunków chronionych związanych z mokradłami, należy utrzymywać

w niepogorszonej formie przez, w razie potrzeby, odtwarzanie stosunków wodnych, w tym likwidację ich odwadniania”;

- e) Proponujemy wprowadzić punkt, który był w rozporządzeniu z lat 2017-2022 „w stanie naturalnym lub, w przypadkach szczególnych, zbliżonym do naturalnego pozostawia się śródlasne zbiorniki i ciekłe wodne”.
- f) Pkt 15-17: te zapisy oznaczałyby odejście od istniejącej już w polskim leśnictwie (w tym wymaganej certyfikatem FSC) praktyki pozostawiania co najmniej 5% drzewostanu przy wszystkich cięciach rębnych we wszystkich lasach.

Wg projektu, w lasach liściastych (a więc w tych, które głównie są siedliskami przyrodniczymi Natura 2000 i siedliskami gatunków z zał. IV dyrektywy siedliskowej), w związku z ich zagospodarowaniem rębiami złożonymi, pozostawiano by tylko 3-5 drzew, czyli 1-2%. Tymczasem, takie pozostawianie drzew to jedyny sposób by się na przyszłość dorobić lasu zawierającego odpowiednie ilości starych drzew, mikrosiedlisk i martwego drewna; więc właśnie w lasach liściastych, siedliskach Natura 2000 i siedliskach gatunków z zał. IV jest szczególnie ważne, niekiedy powinno być to więcej niż 5%. W szczególności: w przypadku obszarów występowania gatunków z zał. INV, np. *Cucujus cinnaberinus*, *Rosalia alpina*, takie zapisy projektu nie gwarantują zgodności z art. 12 ust 1d dyrektywy siedliskowej, tj. nie stanowią wystarczających środków, które skutecznie powstrzymałyby procesy pogarszania stanu lub niszczenia [szeroko rozumianych] terenów rozrodu lub odpoczynku tych gatunków.

W przypadku odstąpienia od wymagania pozostawiania biogrup na zrębach (gdy „występują przesłanki, w szczególności duże zagrożenie ze strony organizmów szkodliwych, uzasadniające odstąpienie”), należałoby w inny sposób zapewnić obecność, w przyszłych pokoleniach drzewostanów, drzew sędziwych, drzew na których wytworzą się cechy biocenotyczne związane z wiekiem, a także wielkowymiarowego martwego drewna. Rozporządzenie powinno wskazywać taką alternatywę.

Sugerujemy, by nie używać pojęcia „biogrupy”, które ma w ekologii inne znaczenie; lepiej jest mówić o pozostawianiu kęp drzewostanu.

- g) Proponujemy dodać punkt: „Podczas cięć rębnych, pielęgnacyjnych i sanitarnych pozostawia się, o ile nie stanowi to zagrożenia dla trwałości lasu, drzewa biocenotyczne, tj.
- żywe i martwe drzewa, miejscowo spróchniałe (z łatwo widoczną zgnilizną pnia, np. z widocznymi, otwartymi ranami pnia, dziuplami wypełnionymi próchnem, z uszkodzeniami od pioruna, złamane) oraz drzewa z owocnikami grzybów (hubami), z koroną częściowo (powyżej 1/3) obumarłą (martwe konary i gałęzie w koronie),
  - inne drzewa martwe, wykroty i złomy,
  - drzewa dziuplaste: z dziuplami zasiedlonymi przez ptaki lub inne gatunki zwierząt, z dziuplami, próchnowiskami i innymi otworami i wnękami w pniu,
  - drzewa o nietypowym pokroju: tzn. niezwykle formy, drzewa pozbawione korony na skutek złamania, drzewa z nietypowymi formami morfologicznymi np. szyszek, kory, gałęzi,
  - drzewa rodzimych gatunków biocenotycznych: naturalnie występujące lub wprowadzone, poprawiające bazę żerową zwierzęcy, nektarodajne, urozmaicające krajobraz, takie jak jabłoń, grusza, czereśnia,
  - drzewa z gniazdami ptaków, o średnicy gniazd powyżej 25 cm,
  - przestoje: drzewa i grupy drzew pozostawione na następną kolej rębu lub do ich naturalnej śmierci i rozkładu,

- *drzewa wyraźnie wyróżniające się wiekiem lub rozmiarami w stosunku do innych drzew, w szczególności przekraczające wymiary kwalifikujące do uznania za pomnik przyrody według przepisów odrębnych,*
- *drzewa stanowiące pamiątkę kultury leśnej,*
- *drzewa tworzące założenia przestrzenne, np. aleje, szpalery*
- *z zastrzeżeniem, że drzewa biocenotyczne stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa osób trzecich, np. w związku z ryzykiem upadku drzewa lub jego części, mogą być obalane lub usuwane, jeżeli stwarzane przez nie ryzyko wyraźnie przeważa nad ich wartością biocenotyczną.*

z poważaniem

z up. Zarządu
Paweł Pawlaczyk